



Din ve Toplumsal Cinsiyet Çalışmalarının Teorik ve Metodolojik İmkânı: literatürel Bir Değerlendirme

Theoretical and Methodological Possibility of Religion and Gender Studies: Literature Review

DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/tbd.2007.13.229>

,Birsen Banu OKUTAN

Özet

Sosyal bilimler içerisindeki disiplinlerin merkezi önem verdiği noktalar birbirinden ayrılmakla birlikte kullanılan teorik ve metodolojik yaklaşımlar birbiriyle örtüşen bir örgü niteliğindedir. Bu örgünün sosyal olaylara projeksiyon tutabilmesi interdisipliner/ multidisipliner çalışmaların varlığını da anlamlı kılmaktadır. Sosyoloji disiplini hem evrensel hem de yerel ölçekte geç fark edilen veya görülmeyen dini çalışmalar ile sosyal bilimler alanında rüştünü ispat etmeye çalışan toplumsal cinsiyet çalışmalarının beraberliği henüz teorik ve metodolojik açıdan sistemleştirilememiştir. Dünya ölçeğinde yapılan çalışmaların bile genellikle edisyon kitaplar halinde çıkarılması, araştırmacıların makaleler çerçevesinde konuya eğilmesi, uzun soluklu, nitel araştırmalar netcesinde kapsamlı çalışmaların hala görünmediğine işaret etmektedir. Bu çalışmanın amacı, her iki disiplinin hangi metodoloji veya ilkeler ile alanda var olduğunu/olabileceğini, hangi konular etrafında şekillenebileceğini, hangi kavramları var etğini açıklamaya çalışmak, mevcut literatür çerçevesinde teorik ve metodolojik olabilirliği tartışmaktır. Sonuç olarak, “eylem-yapı” ve “birey-toplum” dengesini dikkate alan “düşünümsel” çalışmaların din ve toplumsal cinsiyet merkezli araştırmalara kaynak ve imkân sağladığı görülmüştür

Anahtar Kelimeler

Toplumsal cinsiyet, din, objektivist-sübjektivist yaklaşım, düşünümsellik

Abstract

The subjects of social sciences change from fields to fields; however they share theoretical and methodological approaches and it makes possible the existence of interdisciplinary/multidisciplinary studies. Religion and Gender Studies were neglected in the social sciences for an extended period. Recently, on the one hand, the researchers began to focus on “gender and religion” in history, sociology, sociology of religion, psychology, psychology of religion, political sciences, literature etc. On the other hand, the theoretical and methodological schema of religion and gender has not been clarified yet. The aim of this study is to assert theoretical and methodological possibility of religion and gender studies reviewing available literature and discuss what kind of sociological approaches -objectivist and subjectivist- can be applicable for that kind of marriage. As a result, gender and religion based studies are explanatory by an eclectic approach regarding dichotomies of “agency-structure” and “individualsociety”, and understanding by a reflexive outlook

Keywords

Gender, religion, objectivist, subjectivist, reflexivity

References

lik(homoseksüellik) gibi ara kategorilerin davranış kalıplarını ve sosyal cinsiyeteşitsizliklerini inceler. 1990'lı yıllardan itibaren hacmi genişlemeye başlayan Literatürel Bir Değerlendirme toplumsal cinsiyet araştırmalarının feminist çalışmalar ile ortak konuları olsada birbirine eşitlenemez. Cinsiyetler arası davranış farklılıklarını biyolojik etki-lere bağlayan, hormon ve kromozomların belirleyiciliğinde edimlerin gerçek-leştiğini savunan ve cinsiyetin ancak bu bağlamda toplumsallaşabileceği savını ortaya atan teoriler feminist perspektife sahip olmamakla birlikte toplumsal cinsiyet

araştırmaları içerisinde yer alabilir. Denilebilir ki, toplumsal cinsiyet çalışmalarının “kadın çalışmaları” üzerinde yoğunlaşması ve “feminist çalışmalar”bünyesinde değerlendirilmesi, her iki alanda “kadın/kadınsallık” üzerine oluř-turulan hakim literatürden kaynaklanmaktadır. Kadınsallığın diğer toplumsal cinsiyetlere oranla daha fazla irdelenmesinin sebebi ise kadının tarih, kùltür ve toplumsal alanda geleneksel olarak yerleşen görünmezliği/marjinalizasyonu(King, 2005a:3296); karşılaştığı şiddet, emek piyasasına yetersiz katılım, cinselistismar gibi sorunlarının özölememesi ve alınan palyatif tedbirlerin fonksi-yonalize olamaması bağlamında anlaşılabilir. Kadın ve kadınsallık sorunu ö-zümlenmeden de erkeksilik veya erdişilik/eşcinselliğin stereotipik özellikleri ve toplumsal entegrasyon biçimlerini çalışmak çok daha az ilgi görmektedir.

Toplumsal cinsiyet çalışmaları kadın, erkek ve kuir (queer)2 alışmalarıbünyesine toplayan geniş bir sahayı temsil etmektedir. Genel literatür itibariyle din ve toplumsal cinsiyet ilişkisini konu alan çalışmalar sosyal bilimler alanında ifte körlük (King, 2005: 1) ile karşılaşmaktadır. Beřeri bilimler, sosyal bilimler veya doęa bilimleri içerisinde “din körlüğü”, birçok din çalışması içinde ise toplumsal cinsiyet körlüğü mevcuttur. Fakat yapılan araştırmalar din ve toplumsal cinsiyet çalışmalarının varlığını gerekli kılmakta; bu gereklilik dört ilke etrafında formüle edilmektedir (King, 2005: 8): Bu çerçevede meydana gelen ihtiyaçlar toplumsal cinsiyet ve din konulularatürün oluşmasına zemin hazırlamıştır. Dini çalışmaların içindeki toplumsal cinsiyet körlüğünü (Hawthorne, 2005:3314) eleştiren özellikle Bynum (1992)Ahmed (1992) Jantzen (1995) King (1995) gibi düşünürler konunun üzerine eęil-mekte, bir taraftan da toplumsal cinsiyet ve din konusunda epistemolojik sorunlar (Anderson, 1998) tartışılmaktadır. Ursula King ve Tina Beattie'nin (2005)editörlüğünü yaptığı Gender, Religion and Diversity adlı kitap din ve toplumsal cinsiyet üzerine oluşturulan makaleleri üç bölüm üzerinden sunmaktadır. İlk bölümde toplumsal cinsiyet ve din konularının kesişim noktalarını belirten teo-rik perspektifler açıklanırken, ikinci bölümde tarihsel ve metinsel yaklaşımlarayer verilmekte, holocaust, paleohıristiyanlık, İncil yazıları ve toplumsal cinsiyet stratejileri gibi daha özel konular mercek altına alınmaktadır. Üçüncü ve son bölümde ise kùltürel ve bağlamsal perspektiflere dayanarak “Hindistan Dalit kadınları”, “Afrikalı kadınlar ve din” gibi daha özgün konular irdelenmektedir.

Alexandra Cuffel ve Brian Britt editörlüğünde hazırlanan Religion, Gender and Culture in Pre-Modern World adlı çalışma ise eski aę, orta aę ve erken modern kùltürlerin din ve toplumsal cinsiyet ilişkisini Yakın Doęu, Avrupa, Amerika, Afrika örnekleri üzerinden serimlemektedir. Çalışmanın hedefi, eski çağdan on dokuzuncu yüzyıla kadar olan süreçte toplumsal cinsiyet ve din kimliklerin nasıl oluştuğunu, bu dönemlerdeki varoluşların bugünkü manada geniş teorik ereve ile ne derece örtüştüğünü sanat, giyim kuşam, evlilik gibi konular üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Gender and the Language of Religion (Allyson Jule, 2005) isimli çalışma ise toplumsal cinsiyet, dil örüntüleri, dini düşünce, dini toplulukların dili ve dini kimliklerin oluşum sürecini dilbilimi çerçevesinde incelemektedir. Kitapta din ve toplumsal cinsiyetin gündelik yaşam üzerinden nasıl ifadelendirildiği, sosyo-psikolojik paradigmlarla veya etnografik çalışmalarla derinlemesine analizler çerçevesinde anlatılmaktadır. Kitap, Hinduizm, Budizm gibi dinsel pratiklerin dinsel kodlarına değinirken, antik Yunan ve Roma mitolojilerindeki din-toplumsal cinsiyet ilişkiselliğinin dil kurgusunu da yansıtmaya çalışmaktadır. İnger Marie Okkenhaug ve Ingvild Flakerud'un (2005) Gender, Religion and Change in the Middle East adlı edis-yon alışmaları Yahudilik, Hıristiyanlık ve İslam dininin sosyal realite, kurumsal gelişme, yönetim gibi alanlarda nasıl tecrübeye yansıdığını, dindar topluluklar arasında uzlaşma/anlaşma sağladığını ve anlaşmanın sosyal değişimle irtibatını göstermektedir. Çalışmada, Batı dünyasının, Ortadoęu denilince din ile ilişkilendirildiği, özellikle İslam üzerinden tanımlandığı (Okkenhaug ve Flakerud, 2005:2) vurgulanmakta, aslında sosyo-ekonomik durumların belirleyiciliğinde toplumsal cinsiyet rollerinin oluştuğu savunulmaktadır.

[Tam metne ulaşmak ve tüm referansları görmek için tıklayın.](#)